

ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ

Ο ΟΡΦΙΚΟΣ ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ

Έκείνοι που είχαν την εμπνευση κι αποφασίσανε την έκτέλεση του θεάματος που είδε ή Άθήνα στο λόφο του Φιλοπάππου τη Δευτέρα, στις 24 του Απριλίου, ζούν χωρίς άλλο τόσο πολύ έξω από την πραγματικότητα, που έχουν χάσει κάθε αίσθηση του γελοίου.

Είκοσι χιλιάδες λαός έτρεξε στο πελώριο και ωραίο φυσικό εκεί άμφιθέατρο να ακούσει και να ίδει τον «Όρφικό Διθύραμβο» του κ. Σικελιανού, με την έλπίδα χωρίς άλλο κάποιας ξεχωριστής αισθητικής χαράς, κάποιας ξεχωριστής πνευματικής ανακούφισης. Και είτανε, αλήθεια, πολύ παρήγορο να βλέπει κανείς ότι δεν είναι πιά τα γυμνά μόνο θηλυκά των επιθεωρήσεων, που τραβούν το καλλιτεχνικό ενδιαφέρον του κόσμου. Άλλά αυτό είτανε κι αυτό απόμεινε το μόνο παρήγορο. Όλα τά άλλα βγήκανε τόσο αποκαρδιωτικά, τόσο φοβερά αποκαρδιωτικά. Είναι λυπηρό να τό λέει κανείς, αλλά θά είτανε λυπηρότερο να ψεύδεται.

Γιατί ναί, Κυρίες και κύριοι! Τά πράματα που είδε το άμφιθέατρο του Φιλοπάππου εκείνη τη Δευτέρα είναι ή πιό γελοία άρχαιολατρεία, ή πιό γελοία παρεξήγηση της άρχαιότητας, ό άνοητοτερος καθαρεισοισανισμός. Μακριά από τις παρεξηγημένες έρμηνείες δειγμάτων των εποχών της παρακμής, ζαίρουμε και μαντεύουμε τον άρχαίο διθύραμβο μιά παράφορη θρησκευτική τελετή γεμάτη μέθη, μιά πρωτόγονη γιορτή όλο διονυσιασμό. Οι πληροφορημένοι περίμεναν με άδημονία να ίδουν πώς και με τί θά κατάφερνε να φυσήσει ζωή ό σημερινός ποιητής στο ξεχασμένο αυτό είδος της τέχνης. Οι άπληροφόρητοι, οι είκοσι χιλιάδες ό λαός θά περίμεναν, βέβαια, άδριαστα να ίδουν κάτι, που να κάμει τό μάτι τους να χαρεί και τό νού τους να πετάξει.

Άλλά τί είδαν και τοίτοι και κείνοι;

Ένα ύπερβλητικό σάλλισμα σιωπητήριου κι άρχισι ή παράσταση. Μιά δεκαπενταριά νέοι, ντυμένοι άρχαία, με περικεφαλαίες, δώρατα και άσπίδες, προβάλλουν πέρα από μιά σπηλιά και έρχονται άργά άργά και τελετουργικά, βουβοί, ως την «άρχήοτρα». Και άρχίζουν εύθως να άπαγγέλλουν ώρα κι ώρα στίχους του κ. Σικελιανού, στίχους με όλα τά προτερήματα και όλα τά έλαττώματα που έχουν όλοι οι στίχοι του κ. Σικελιανού (άσύνδετο άράδιασμα πολύ ωραίων εικόνων, μεγαλολογία, θεολογία, προπολεμικοί Ντανούντισμο και Κλωντέλ), έκτελούντας κάθε τόσο και μερικές δειλές μαθητικές άσκήσεις γύρο από τό θρόνο όπως άροακειάδες του 1900 (άνάταση των χειρών, έκβολή των ποδών έναλλάξ, κάμψις της κεφαλής προς τά όπίσω μετά στροφής των παλαμών και βαθείας έκπνοης, διπλοϋν βήμα έμπρός και όπίσω και επί των δακτύλων). Και καλά όλα αυτά. Άλλά και τροπάρια; Ναί, και άπόστολος και τροπάρια, του έσπερινού και του δρθρου, προς τον Όρφέα και προς τον Άπόλλωνα, με στίχους του κ. Σικελιανού και ψαλμωδία άριστερού ψάλτη έπαρχιακής έκκλησίας.

Όρισμένως οι άνθρωποι δεν έχουν την αίσθηση του γελοίου. Διαβάσανε τσως ότι ή βυζαντινή μουσική είναι κόρη της άρχαίας και τους φάνη

μεγάλη εύρεση να ύμνήσουν με τροπάρια του 1900 τον Όρφέα και τον Άπόλλωνα, χωρίς να φοβηθούν καθόλου τον κίνδυνο να μεταφέρουν τον άκροατή κατευθείαν στο νυσταλέο άριστερό ψάλτη των παιδικών χρόνων του. Άλλωστε δεν έφοβήθηκαν να κλείσουν την παράσταση με νυκτωδία του 1900, ύποκρούσει άρπας.

Τά ψέματα είναι επίζημια για όλους. Καθένας από τους είκοσι χιλιάδες θεατές ξέρει μέσα του καλά τους άγώνες του να μην κρεπάρι στα γέλια σε κάθε κανονάρχισμα τροπάριου.

Όχι, κυρίες και κύριοι. Αυτά τά πράματα είναι πέρα και πέρα παρεξήγηση, παρεξήγηση αισθητική, παρεξήγηση πνευματική, παρεξήγηση της άρχαίας ζωής, παρεξήγηση λογική.

Θέλετε να πλησιάσει ή φαντασία σας τί πράμα πάνω κάτω είτανε οι τελετές του διθύραμβου στο μεσαιώνα της πρωτοϊστορίας μας; Άφαιρέστε την αίγλη των αίωνων, απαλλαχτήτε από κάθε είδους καθαρεισοισανισμό και κοιτάξετε τις θυσίες και τους θρησκευτικούς χορούς που κάνουν με τους μάγους-ιερείς τους επικεφαλής γύρο από τους βωμούς των θεών τους οι σημερινές πρωτοϊστορικές φυλές της γης για να άπομακρύνουν τό κακό. Κάτι τέτοιο κάνανε οι πρωτοϊστορικοί έλληνες, που και άνθρωπος σφάζανε στους βωμούς των θεών τους. Και οι χοροί τους δεν είτανε άδονες μαθητικές άσκήσεις και νερούλά έσσηκώματα στάσεων από σχέδια άγγείων, είτανε ζωή, πυρρίχη ποσοίκορη, δερβισιήλικη. Και δεν είτανε κρμα Ντανούντισμο-Κλωντέλ, «στρατός σιωτηρίας» και «διάρκης είρήνη» οι ύμνοι τους, είτανε άληθινή, πρωτόγονη ποίηση και άληθινός φόβος θεού ενός όλόκληρου λαού στα σούαμπα της ανάπτυξης του.

Βέβαια, θά είταν κανείς άνόητος να ζητάει πιστή άναπαράσταση των περασμένων. Ό ποιητής έχει δικαίωμα και σε καινοτομίες και σε αυθαιρεσίες στη νέα του δημιουργία. Άλλά όταν πρόκειται πραγματικά για δημιουργία.